

Проаналізувавши праці зазначених науковців, з'ясували, що під час вивчення різних аспектів педагогічної спадщини Лео Кестенберга використовується комплекс джерел, які можна умовно об'єднати у кілька груп: опубліковані та неопубліковані (зберігаються у різних архівосховищах Ізраїлю, Австрії, США) праці вченого (книги, статті, нариси, промови, вірші); джерела особового походження, представлені мемуарами та епістолярієм; спогади сучасників про життя та діяльність педагога (прикметно, що як спогади Б. Лює (B. Lühe) у працях часто використовує інтерв'ю сподвижників Лео Кестенберга); інтерпретаційні джерела (монографії, статті, довідково-бібліографічна література, брошури тощо).

Список використаних джерел

1. Batel G. *Musikerziehung und Musikpflege. Leo Kestenberg. Pianist – Klavierpädagoge – Kulturorganisator – Reformator des Musikerziehungswesens (Bedeutende Musikpädagogen Bd. 1)*. Wolfenbüttel und Zürich, 1989.
2. Chaciński J. Leo Kestenberg i jego reforma kształcenia muzycznego w Niemczech w latach 20. XX w., in: *Michalski A. (red.). Tradycje myśli pedagogicznej w nauczaniu muzyki*. Wydawnictwo Atenae Gedanenses, 2013. T. 2. S. 175–195.
3. Ehrenforth K. H. Welchen Spielraum hat die Kunst? Gedanken zur Rolle von Musik und musikalischer Bildung in Schule und Gesellschaft vor dem Hintergrund der Ideen Leo Kestenbergs, in: *Üben und Musizieren*. 2014. H. 1. S. 42–45.
4. Gruhn W. Wir müssen lernen, in Fesseln zu tanzen. Leo Kestenbergs Leben zwischen Kunst und Kulturpolitik. Hofheim : Wolke, 2015.
5. Gruhn W. Challenges and limitations of universal conceptions for music education. The legacy of Zoltán Kodály and Leo Kestenberg, in: *Brusniak F., Buzás Z., Marshall N.A., Sagrillo D. (Eds.). Music education in the focus of historical concepts and new horizons*. Kecskemét, 2018. P. 45–50.
6. Internationale Leo-Kestenberg-Gesellschaft. URL: <https://www.leo-kestenberg.com> (дата звернення: 15.05.2022).
7. Lühe B. Musikpädagogik als Vermächtnis, in: *Fontaine S., Mahlert U., Schenk D., Weber-Lucks Th. (Hg.). Leo Kestenberg. Musikpädagoge und Musikpolitiker in Berlin, Prag und Tel Aviv*. Freiburg, 2008. S. 247–262.
8. Rhode-Jüchtern A.-Ch. Die 'Musikerziehungsidee' von Leo Kestenberg (1882–1962). Zur Aktualität seines Reformkonzeptes für die musikalische Bildung, in: *Sagrillo D., Nitschké A., Brusniak F. (Hg.). Leo Kestenberg und musikalische Bildung in Europa (Würzburger Hefte zur Musikpädagogik, Bd. 8)*. Weikersheim, 2016. S. 13–61.
9. Vetter H. J. Leo Kestenberg – seine Bedeutung für die Musikerziehung in Deutschland, in: *Zeitschrift für Musikpädagogik*. 1984. № 26. S. 33–37.

О. М. Горошкіна

РОЛЬ ОЛЕКСАНДРА БІЛЯЄВА В ДОСЛІДЖЕННІ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Становлення сучасної освітньої системи об'єктивно зумовлює вивчення внеску конкретних педагогічних персоналій у розвиток освіти на різних часових відтинках. У контексті освітніх трансформацій, зміни соціальних орієнтирів педагогічна спадщина багатьох українських педагогів потребує перегляду, переосмислення й аналізу. Це стосується передусім творчого доробку Олександра Михайловича Біляєва та інших знакових постатей, які зробили значний внесок у розвиток української лінгводидактики.

Науковий доробок О. Біляєва – вагомий і різножанровий. Автор низки навчальних програм, шкільних підручників, посібників, методичних статей, кількох концепцій мовної освіти як науковець своїми працями не тільки розвинув методику навчання української мови, а й на багато років визначив вектори подальших досліджень.

Як засвідчує вивчення праць педагога, ключовим у науковій спадщині О. М. Біляєва стало питання оптимального добору методів навчання та їх застосування в шкільній практиці. Науковець стверджував: «Зміст шкільних занять з мови, їх ефективність значною мірою забезпечується оптимальним застосуванням навчальних методів» [1, с. 205].

Особливості використання методів навчання та їх класифікацію більш докладно О. М. Біляєв розглядає у своїх найвідоміших працях, зокрема монографії «Сучасний урок української мови», посібнику «Лінгводидактика рідної мови», а також численних статтях, серед яких «Вправи в навчанні мови», «Спостереження над мовою як метод навчання», «Доказова розповідь та евристична бесіда у навчанні мови», «Робота з підручником», «Методика вивчення української мови в школі» та інших. Зазначимо, що монографію «Лінгводидактика рідної мови» видано після смерті автора, що нечасто трапляється щодо цього жанру.

Ураховуючи всю різноманітність існування різних дефініцій навчального методу, науковець визнає найкращою таку, за якої методи доцільно розглядати як упорядковані способи організованої діяльності вчителя й учнів, спрямовані на досягнення цілей освіти. У теорії й методиці навчання української мови найбільш умотивована класифікація методів за способом взаємодії вчителя й учнів на уроці, запропонована О. Біляєвим, до якої належать зв'язний виклад матеріалу вчителем (розповідь), бесіда, спостереження над мовою, робота з підручником, метод вправ. Ці методи докладно схарактеризував дослідник.

Методика застосування виокремлених науковцем методів навчання української мови була обґрунтована й експериментально перевірена в дисертаціях С. Лукач, Н. Остапенко, В. Теклюк, В. Шляхової та інших учених, виконаних під керівництвом О. Біляєва. Це збагатило українську лінгводидактику й визначило її поступ.

Розроблена О. Біляєвим класифікація методів навчання української мови стала найбільш поширеною впродовж багатьох років в освітній практиці, і зараз нею послуговується чимало вчителів. Щоправда, останнім часом означена класифікація зазнала трансформацій, оскільки традиційні методи під впливом різних чинників збагачуються новими прийомами, однак її сьогодні можна вважати основою для розроблення типології методів в умовах компетентнісного навчання української мови.

Список використаних джерел

1. Біляєв О. М. Сучасний урок української мови. Київ: Рад. шк., 1981. 176 с.
2. Олександр Михайлович Біляєв – учитель учителів : бібліогр. покажч. / упоряд. : О. М. Горошкіна, Л. О. Попова. Київ : Пед. думка, 2020. 34 с.

Г. В. Дефорж